

Universitat de Lleida

DEGREE CURRICULUM **HISTORY OF LAW**

Coordination: RIBALTA HARO, JAIME

Academic year 2016-17

Subject's general information

Subject name	HISTORY OF LAW			
Code	101807			
Semester	2nd Q(SEMESTER) CONTINUED EVALUATION			
Typology	Degree	Course	Typology	Modality
	Double bachelor's degree: Degree in Law and Degree in Business Administration and Management	1	COMMON	Attendance-based
	Bachelor's Degree in Law	1	COMMON	Attendance-based
ECTS credits	6			
Groups	2GG,3GM			
Theoretical credits	0			
Practical credits	0			
Coordination	RIBALTA HARO, JAIME			
Department	DRET PUBLIC			
Teaching load distribution between lectures and independent student work	40% presencial = 60 h. presencials 60% treball autònom = 90 h. treball autònom			
Important information on data processing	Consult this link for more information.			
Language	Catalan			
Office and hour of attention	Wednesday: 9-12 h., 16-18 h. i 20-21 h. / Office 2.23 Facultat de Dret i Economia			

Teaching staff	E-mail addresses	Credits taught by teacher	Office and hour of attention
RIBALTA HARO, JAIME	jribalta@dpub.udl.cat	13,8	

Subject's extra information

Subject throughout the curriculum:

1. Its place in the curriculum. The History of Law course is placed in the 2nd quadrimester of 1st year of the Law Degree.
2. Function of the course. It is a propedeutics course that fulfils two functions: a historical introduction to law that teaches the student direct knowledge about legal sources that, in principle, they have never come across before.
3. Nature of the subject. The course provides an overview of the historical evolution of different legal systems that have developed in Spain from its origins to the present.
4. Approach of the subject. The course is focused on the creation and application of law and, following this focus, the different legal sources for each historical period will be studied.

Requirements to attend it:

1. Prerequisites: There are none.
2. Corequisites: There are none.

Teacher Recommendations:

1. Prior knowledge of Spanish history.

Learning objectives

See section Competences.

Competences

University of Lleida strategic competences

- Correctness in oral and written language.
- Master Information and Communication Technologies.
- Respect of the essential rights of equality between men and women, the promotion of Human Rights and of the values of a peace culture and democracy.
- Master a foreign language.

Degree-specific competences

- Acquisition of a critical awareness in the analysis of the legal system and in the development of a judicial dialectic

Goals

- Describe the social interests and values that are defended by legal ordinances.
- Argue with evidence about who owns the social values and interests defended by the law.
- Describe the historical changes in legal ordinances.
- Argue with evidence the reasons for historical changes in legal ordinances.
- Show knowledge of the characteristics, conceptual schedules, institutions and procedures of the judicial system

Goals

- Place the validity of legal ordinances in time and space.
- Identify the elements of legal ordinances.
- Characterize the elements of legal ordinances.
- Describe the elements of legal ordinances.
- Distinguish the fundamental concepts of legal ordinances.
- Access to quality resources (bibliography and Internet) for learning legal ordinances.
- Describe the social interests and values that are defended by legal ordinances.
- Argue with evidence about who owns the social values and interests defended by the law.
- Describe the historical changes in legal ordinances.
- Argue with evidence the reasons for historical changes in legal ordinances.
- Ability to identify social interests and associated values in the judicial principles and rules

Goals

- Describe the social interests and values that are defended by legal ordinances.
- Argue with evidence about who owns the social values and interests defended by the law.
- Describe the historical changes in legal ordinances.
- Argue with evidence the reasons for historical changes in legal ordinances.

Degree-transversal competences

- Ability to analyse and synthesize (Instrumental ability)

Goals

- Distinguish the fundamental concepts of legal ordinances.
- Access to quality resources (bibliography and Internet) for learning legal ordinances.
- Summarize the content of legal sources.
- Describe the social interests and values that are defended by legal ordinances.

- Argue with evidence about who owns the social values and interests defended by the law.
- Describe the historical changes in legal ordinances.
- Argue with evidence the reasons for historical changes in legal ordinances.

Subject contents

Subject contents

INTRODUCTION

1. **History of law (Spanish): concept and delimitation in time and space.**

1.1. History.

1.2. Law.

1.3. History of law

1.4. History of Spanish law.

THE CREATION OF LAW IN THE IBERIAN PENINSULA

The arrival of common law in the Iberian Peninsula for all people under the Roman Empire

2. **Pre-Roman law in the Iberian Peninsula.**

2.1. The legal situation of the Iberian Peninsula before Roman settlement.

2.2. The incorporation of the Iberian Peninsula in the Roman world.

2.3. The social and legal Romanisation of the Iberian Peninsula.

3. **Roman law.**

3.1. The creation of sources of Roman law inherited by the Principate.

3.2. The creation of law in the Principate.

3.3. The creation of law in the Dominate.

The autonomous development of Roman legal tradition in the Iberian Peninsula. The creation of law in the Visigothic Kingdom

4. **Visigothic law.**

4.1. The settlement of the Visigoths in the Roman Empire.

4.2. The creation of law in the Visigothic Kingdom.

The creation of Hispanic law by means of Visigothic legal tradition. The creation of law in the High Middle Ages

5. Law in the High Middle Ages.

- 5.1. Visigothic, Muslim and Early Medieval law traditions.
- 5.2. ResPublica Christiana and Early Medieval law.
- 5.3. Early Medieval legal ordinances: general law and individual rights.

The Bolognese legal renaissance and common law. The study of Justinian Roman law at Bologna

6. The reception of common law in the Iberian Peninsula.

- 6.1. The Bolognese Legal Renaissance. The School of Bologna: content and method.
- 6.2. The reception of common law in the Late Middle Ages: general features.

The reception of common law in various Hispanic kingdoms of the Late Middle Ages

7. The reception of common law in Castile-León.

- 7.1. The legal situation inherited by Alfonso X.
- 7.2. The legislative work of Alfonso X.
- 7.3. The anti-Alfonso reaction: the 1274 Courts of Zamora.
- 7.4. Alfonso XI and the *1348 Ordinance of Alcalá*.
- 7.5. The Spanish legal ordinances of the Late Middle Ages.

8. The reception of common law in Catalonia.

- 8.1. The legal situation inherited by James I.
- 8.2. The legislative policy of James I.
- 8.3. The Catalan legal ordinances of the Late Middle Ages: the Courts of 1283.
- 8.4. Common law in Catalonia: Martin the Humane (1409) and Philip II (III) (1599).

Mercantile law. The creation of a professional law: mercantile law

9. Mercantile law.

- 9.1. The formation of *ius mercatorum*.
- 9.2. The Mediterranean maritime mercantile law: *the Book of the Consulate of the Sea*.

9.3. The Atlantic maritime mercantile law.

The emergence of the State and the triumph of regional law. Birth of the state

10. Law in the Early Modern Period.

10.1. Sovereignty and the formation of the modern state.

10.2. The rationalization of law: modern legal compilations.

10.3. The *Nueva Planta Decrees*.

The appearance of Spanish national law as a result of the triumph of Spanish national sovereignty. The constitutional state.

11. Law in the Modern Age.

11.1. The configuration of the Spanish constitutional state.

11.2. Codification in Spain.

11.3. Appendixes and compilations.

Methodology

L'assignatura està organitzada en base a cinc tipus d'activitats que són alhora diferenciables i complementàries entre si: 1) lliçons magistrals (activitat presencial); 2) lectures (activitat no presencial); 3) tutories (activitat presencial); 4) debats (activitat presencial) i 5) estudi (activitat no presencial). Per agilitar-ne l'exposició, aquestes activitats es poden agrupar en dos blocs: teoria i pràctica.

1. Teoria: lliçons magistrals; estudi i tutories. En les lliçons magistrals, s'ofereix la columna vertebral de cada tema i la comprensió dels continguts s'assoleix després aplicant els coneixements adquirits en el comentari exegetic de textos originals de l'època històrica estudiada que són el contingut de la pràctica. Com l'experiència ha demostrat que sovint els alumnes no han estudiat o bé no tenen prou frescos els coneixements sobre Història d'Espanya –que són necessaris per emmarcar l'assignatura i poder-la seguir de forma àgil–, es recomana la relectura del corresponent manual de l'ensenyament secundari o bé, si aquesta no és la via d'accés, la lectura d'alguna obra de caire general com, per exemple, la *Historia de España* de Pierre Vilar citada en la bibliografia complementària (*vid. infra* apartat 8.3. *Bibliografia complementària*). L'activitat anomenada estudi està essencialment vinculada amb les lliçons magistrals tot plantejant la necessitat que els alumnes dediquin durant cada setmana i de forma constant al llarg del curs certa quantitat d'hores de treball no presencial a estudiar i/o repassar els continguts explicats en les lliçons magistrals. En les tutories i com el seu nom indica, s'efectua el seguiment del treball realitzat i alhora s'ofereix ajuda personalitzada per aquells alumnes que ho demanin.
2. Pràctica: lectures i debats. Lectures i debats estan estretament units perquè són les dues cares d'un mateix procés que hem anomenat comentari exegetic de textos originals de l'època històrica estudiada. L'estudi de textos originals es justifica com una forma adient de posar els alumnes en contacte directe amb el dret del passat i, al mateix temps, incitar-los a una participació més activa en el desenvolupament de l'ensenyament. Per aquest motiu, es recomana vivament la consulta d'algun manual ja sigui per llegir-lo prèviament a fi d'estar en condicions de dialogar amb els textos –probablement muts en altre cas– o ja sigui per trobar-hi un model que permeti *a posteriori* sistematitzar els resultats assolits en l'estudi dels textos. Per la realització dels comentaris de text, s'ofereixen alguns consells que es trobaran en la pàgina web del professor en la

següent adreça electrònica: <http://web.udl.es/usuarios/q7806898/Indicacions_classes_practiques-fp.htm>. La distinció entre ambdós elements radica en el següent: el terme lectures indica l'activitat no presencial dels alumnes consistent en la lectura dirigida, anàlisi i, si cal, recerca d'informació d'una sèrie de textos escollits que, després i un cop feta aquesta tasca preparatòria, seran objecte de debat com a activitat presencial. A la fi d'aquest procés, els alumnes estaran en disposició de redactar el corresponent comentari exegetíc dels textos seleccionats.

Development plan

L'organització temporal de les activitats que es desenvoluparan en l'assignatura té dos fonaments:

1. En principi, el ritme i la dinàmica que articulen ambdós blocs d'activitats (teoria i pràctica) hauria d'ésser un cicle setmanal en què la lliçó magistral i el connexe estudi hauria d'anar acompanyada de la realització del corresponent comentari de text (lectura i debat). Com l'assignatura té adjudicades en el Pla d'Estudis tres hores setmanals, dues hores es dedicaran a l'explicació de la lliçó magistral (Grup Gran [= GG]) i una a la realització del corresponent comentari de text (Grup Mitjà [= GM]).
2. Pel que fa als comentaris de text, s'establirà tant els textos a comentar durant el curs com el cronograma de treball. Aquesta informació es publicarà per dues vies: en la pàgina web del professor i en el present programa-guia de l'assignatura (*vid. infra* apartat 8.1. *Materials per les classes pràctiques*).

Història del Dret. Repartiment dels temes en hores de lliçó magistral (Total: 28 hores)						
Tema	01	02	03	04	H	Suma H
01	1.1-4. Història del Dret				1	1
02	2.1-3. Preromans i romanització				1	2
03	3.1. Roma Monarquia	3.1. Roma República	3.2. Roma Principat	3.3. Roma Dominat	4	6
04	4.1. Assentament	4.2. Creació dret			2	8
05	5.1-2. Tradició i <i>Res publica christiana</i>	5.3. Dret general-particulars			2	10
06	6.1. Renaixement	6.1. Bolonya: continguts	6.1. Bolonya: mètode	6.2. Recepció	4	14
07	7.1-2. Herència-Alfonso	7.3-5. Reacció-OA-Dret castellà			2	16
08	8.1-2. Herència-Jaume	8.3-4. Dret català i Dret comú Catalunya			2	18
09	9.1-3. Dret mercantil				1	19
10	10.1. Sobirania	10.1. Sobirania	10.2. Recopilacions	10.3. Decrets Nova Planta	5	24
11	11.1. Constitucions	11.1. Constitucions	11.2-3. Codificació i Apèndixs-compilacions		4	28

Història del Dret – Repartiment dels Temes i Comentaris de text en hores de lliçó magistral i de pràctiques							
Dimecres				Dijous			
Data	GGM – 12-13 h. GGT – 15-16 h.	GGM – 13-14 h. GGT – 18-19 h.	GM4 – 19-20 h. GM — 19-20 h.	Data	GM3 – 10-11 h.	GM2 – 11-12 h.	GM1 – 12-13 h.
03/02/2016	Presentació	01.01-04	Mètode	04/02/2016	Mètode	Mètode	Mètode
10/02/2016	02.01-03	03.01	(01) D. 1,2,1 [Gai]	11/02/2016	(01) D. 1,2,1 [Gai]	(01) D. 1,2,1 [Gai]	(01) D. 1,2,1 [Gai]
17/02/2016	03.01	03.02	(02) Justí	18/02/2016	(02) Justí	(02) Justí	(02) Justí
24/02/2016	03.03	04.01	(03-06) Romanització	25/02/2016	(03-06) Romanització	(03-06) Romanització	(03-06) Romanització
02/03/2016	04.02	05.01-02	(07) Llei de Cites	03/03/2016	(07) Llei de Cites	(07) Llei de Cites	(07) Llei de Cites
09/03/2016	05.03	06.01	(08) Breviari d'Alaric	10/03/2016	(08) Breviari d'Alaric	(08) Breviari d'Alaric	(08) Breviari d'Alaric
16/03/2016	06.01	06.01	(09) Isidor	17/03/2016	(09) Isidor	(09) Isidor	(09) Isidor
23/03/2016	Setmana Santa	Setmana Santa	Setmana Santa	24/03/2016	Setmana Santa	Setmana Santa	Setmana Santa
30/03/2016	06.02	07.01-03	Avaluació continuada: comentari 1	31/03/2016	Avaluació continuada: comentari 1	Avaluació continuada: comentari 1	Avaluació continuada: comentari 1
08/04/2016	Avaluació continuada (DOBLE+DRET): test 1 (12-14 h.)		–	–	–	–	–
13/04/2016	07.04-05	08.01-02	(10) Usatges	14/04/2016	(10) Usatges	(10) Usatges	(10) Usatges
20/04/2016	08.01-02	08.03-04	(11) Bolonya	21/04/2016	Festa Major Estudiantat	Festa Major Estudiantat	Festa Major Estudiantat
27/04/2016	09.01-03	10.01	(12) Partidas	28/04/2016	(11) Bolonya	(11) Bolonya	(11) Bolonya
04/05/2016	10.01-02	10.02	(13) CL-1283	05/05/2016	(12) Partidas	(12) Partidas	(12) Partidas
11/05/2016	Festa Major Lleida	Festa Major Lleida	Festa Major Lleida	12/05/2016	(13) CL-1283	(13) CL-1283	(13) CL-1283
18/05/2016	10.03	11.01	(14) Cap1409	19/05/2016	(14) Cap1409	(14) Cap1409	(14) Cap1409
25/05/2016	11.01-02	11.02-03	Avaluació continuada: comentari 2	26/05/2016	Avaluació continuada: comentari 2	Avaluació continuada: comentari 2	Avaluació continuada: comentari 2
03/06/2016	Avaluació continuada (DOBLE): test 2 (12-14 h.)		–	–	–	–	–
	Avaluació única (DOBLE): test-comentari (12-14 h.)		–	–	–	–	–
09/06/2016	Avaluació continuada (DRET): test 2 (16-18 h.)		–	–	–	–	–
	Avaluació única (DRET): test-comentari (16-18 h.)		–	–	–	–	–

Evaluation

L'assignatura s'avalua de forma continuada a través de quatre proves repartides al llarg del curs i, a més, es valorarà l'assistència i participació activa en les classes presencials. Les proves són dos tests i dos comentaris de text. Respecte les proves i avaluació, cal tenir presents els següents criteris:

1. Respecte l'assistència i participació activa en les classes presencials, en els cinc darrers minuts de la classe presencial s'efectuarà una prova simple (test, pregunta curta, etc.) sobre els continguts estudiats.
2. Cada test constarà de 25 qüestions (cadascuna amb 5 opcions com a resposta) i serà acumulatiu, és a dir, abastarà el conjunt de lliçons magistrals del programa explicades fins la data de la seva realització (naturalment, la distribució de les qüestions i la seva correspondència amb les lliçons no és uniforme sinó que depèn de la importància de cada lliçó) i que es puntua segons el següent criteri: per aprovar aquesta prova, cal assolir 12,5 punts tenint en compte que les respostes correctes = 1 punt; respostes errònies = -0,25 punts; respostes dobles = -0,25 punts i respostes en blanc = 0 punts.

Lliçons magistrals	Apartats de la lliçó	Test-1	Test-2	Totals
01. Història del Dret	4	25	25	50
02. Drets preromans	3			
03. Dret romà	3			
04. Dret visigot	2			
05. AEM	3			
06. Recepció	2			
07. Castella	5	0		
08. Catalunya	4	0		
09. Dret mercantil	3	0		
10. Dret modern	3	0		
11. Dret contemporani	3	0		
Totals	35	25	25	50

3. Per tal d'incentivar la participació activa dels/les alumnes, el comentari de text s'escollirà d'entre els prèviament estudiats a classe. A títol orientatiu, en l'avaluació dels comentaris de text es tindrà en compte els criteris inserits en la següent escala graduada de mesura.

Avaluació: Comentaris de text – Escala graduada de mesura					
Aspecte	A (valor item=0)	B (valor item=0,5)	C (valor item=1)	D (valor item=1,5)	E (valor item=2)

Avaluació: Comentaris de text – Escala graduada de mesura					
Aspecte	A (valor ítem=0)	B (valor ítem=0,5)	C (valor ítem=1)	D (valor ítem=1,5)	E (valor ítem=2)
1. Identificació del text: autor/obra	No identifica autor/obra o s'equivoca.	Identifica autor/obra però la descripció és poca-pobra o inclou errades.	Identifica autor/obra, la descripció és mínima però sense errades.	Identifica autor/obra i, a més d'identificar-los nominalment, en la descripció aporta dades importants o rellevants.	Identifica nominalment autor/obra i n'aporta una descripció completa i detallada.
2. Context històric del text	No identifica l'època a que pertany el text o s'equivoca.	Identifica l'època a que pertany el text però la descripció és poca-pobra o inclou errades.	Identifica l'època a que pertany el text, la descripció és mínima però sense errades.	Identifica l'època a que pertany el text i la descriu identificant algunes idees principals i/o es centra en detalls aïllats o no recull detalls significatius.	Identifica l'època a que pertany el text i la descriu de forma clara, completa i detallada.
3. Context jurídic del text	No identifica el dret de l'època a que pertany el text o s'equivoca.	Identifica el dret de l'època a que pertany el text però la descripció és poca-pobra o inclou errades.	Identifica el dret de l'època a que pertany el text, la descripció és mínima però sense errades.	Identifica el dret de l'època a que pertany el text i el descriu identificant algunes idees principals i/o es centra en detalls aïllats o no recull detalls significatius.	Identifica el dret de l'època a que pertany el text i el descriu de forma clara, completa i detallada.
4. Anàlisi i síntesi del contingut del text	No sap analitzar/sintetitzar el text o s'equivoca.	Analitza el text però la síntesi és poca-pobra o inclou errades.	Analitza el text, la síntesi és mínima però sense errades.	Analitza i sintetitza el text identificant correctament algunes idees principals però es centra en detalls aïllats o no recull detalls significatius.	Analitza i sintetitza el text i descriu detalladament les idees principals i secundàries.
5. Valoració: importància o valor històric del text	No sap quina importància o valor té el text o s'equivoca.	Sap la importància o valor del text però la descripció és poca-pobra o inclou errades.	Sap la importància o valor del text, la descripció és mínima però sense errades.	Sap la importància o valor del text, la descriu sense detalls i presenta interpretació/generalització sense recolzament adequat.	Sap la importància o valor del text, la descriu detalladament i presenta interpretació/generalització recolzada en evidències.
Qualificació=suma(A1..E5)					

4. Per aprovar l'assignatura, cal assolir una puntuació de cinc o superior en la qualificació final de l'assignatura. Per l'obtenció d'aquesta qualificació final, es tindrà en compte el valor percentual que, d'acord a la següent taula, s'atribueix a cada prova en la qualificació.

Avaluació: Calendari de les proves						
Dates	Lliçons magistrals	Test amb sistema cumulatiu (Teoria)	Valor test	Comentari de text (Pràctica)	Valor comentari	Sumatori valor
<ul style="list-style-type: none"> GGM: 08/04/2016 (Divendres) (12-14 h.) (Aules: - 1.03 + - 1.04 FDE) — GGT: 08/04/2016 (Divendres) (12-14 h.) (Aules: - 1.03 + - 1.04 FDE) 	<ul style="list-style-type: none"> Lliçó 1 [4] [Història del Dret] Lliçó 2 [3] [Preromans] Lliçó 3 [3] [Dret romà] Lliçó 4 [2] [Dret visigot] Lliçó 5 [3] [AEM] Lliçó 6 [2] [Recepció] (1.1-6.2) 	<ul style="list-style-type: none"> Lliçó 1 [4] [Història del Dret] Lliçó 2 [3] [Preromans] Lliçó 3 [3] [Dret romà] Lliçó 4 [2] [Dret visigot] Lliçó 5 [3] [AEM] Lliçó 6 [2] [Recepció] Total [=17] 	20%	—	—	20%
<ul style="list-style-type: none"> GGM: 31/03/2016 (Dijous) (10-11 h.) (GM3) (11-12 h.) (GM2) (12-13 h.) (GM1) (Aula: 0.36 FDE) — GGT: 30/03/2016 (Dimecres) (19-20 h.) (GM+GM4) (Aula: 0.36 FDE) 	—	—	—	<ul style="list-style-type: none"> Lliçó 1 – (01) D. 1,2,1 [Gai.] Lliçó 2 – (02) Justí Lliçó 2 – (03-06) Romanització Lliçó 3 – (07) Llei de Cites Lliçó 4 – (08) Breviari d'Alaric Lliçó 4 – (09) Isidor Total [=6] 	25%	45%
<ul style="list-style-type: none"> GGM: 26/05/2016 (Dijous) (10-11 h.) (GM3) (11-12 h.) (GM2) (12-13 h.) (GM1) (Aula: 0.36 FDE) — GGT: 25/05/2016 (Dimecres) (19-20 h.) (GM+GM4) (Aula: 0.36 FDE) 	—	—	—	<ul style="list-style-type: none"> Lliçó 5 – (10) Usatges Lliçó 6 – (11) Bolonya Lliçó 7 – (12) Partidas Lliçó 8 – (13) CL-1283 Lliçó 8 – (14) Cap1409 Total [=5] 	25%	70%

Avaluació: Calendari de les proves						
Dates	Lliçons magistrals	Test amb sistema acumulatiu (Teoria)	Valor test	Comentari de text (Pràctica)	Valor comentari	Sumatori valor
<ul style="list-style-type: none"> GGM: 09/06/2016 (Dijous) (16-18 h.) (Aules: - 1.03 + - 1.04 FDE) --- GGT: 03/06/2016 (Divendres) (12-14 h.) (Aules: - 1.03 FDE) 	<ul style="list-style-type: none"> Lliçó 7 [5] [Castella] Lliçó 8 [4] [Catalunya] Lliçó 9 [3] [Dret mercantil] Lliçó 10 [3] [Moderna] Lliçó 11 [3] [Contemporània] (7.1-11.3) 	<ul style="list-style-type: none"> Lliçó 1 [4] [Història del Dret] Lliçó 2 [3] [Preromans] Lliçó 3 [3] [Dret romà] Lliçó 4 [2] [Dret visigot] Lliçó 5 [3] [AEM] Lliçó 6 [2] [Recepció] Lliçó 7 [5] [Castella] Lliçó 8 [4] [Catalunya] Lliçó 9 [3] [Dret mercantil] Lliçó 10 [3] [Moderna] Lliçó 11 [3] [Contemporània] Total [=35] 	20%	---	---	90%
---	<ul style="list-style-type: none"> ASSISTÈNCIA I PARTICIPACIÓ ACTIVA EN LES CLASSES PRESENCIALS 	---	10%	---	---	100%
---	---	TEORIA	50%	PRÀCTICA	50%	100%

5. La realització de totes les proves és prescriptiva: si es deixa de realitzar alguna prova, el tant per cent de la nota corresponent serà zero.

6. No hi ha recuperació de cap prova.

7. En la qualificació final de l'assignatura, es qualificarà com a NO PRESENTAT només aquell alumnat que, durant el curs, no hagi realitzat cap activitat i no s'hagi presentat a cap prova.

8. Avaluació única final. En aplicació de l'article 20 de la "Normativa reguladora de l'Avaluació i de la Qualificació de l'Estudiantat a la Universitat de Lleida" (Aprovada pel Consell de Govern extraordinari de 2 de juny de 2009), l'alumnat que compleixi els requisits exigits i es vulgui acollir al sistema d'avaluació única haurà de presentar en el període, horari i lloc indicats (fins el 29 de febrer de 2012, en horari de tutoria i en el despatx 2.23 de la Facultat de Dret i Economia) una sol·licitud personal i intransferible acompanyada de la corresponent acreditació documental de la seva impossibilitat de poder complir els requisits establerts en l'avaluació continuada. En els següents enllaços, hi ha disponible la descàrrega del model de "Sol·licitud de Canvi de Sistema d'Avaluació" en dos formats: (1) Microsoft Word <[HistoriadelDret-SollicitudCanviSistemaAvaluacio.doc](#)> (2) OpenOffice Writer <[HistoriadelDret-SollicitudCanviSistemaAvaluacio.odt](#)>. Cal omplir i presentar la sol·licitud segons les

indicacions que hi consten. Aquesta sol·licitud serà única i vinculant, és a dir, després d'aquesta data no s'admetran canvis de sistema d'avaluació. Aquest sistema d'avaluació única constarà d'un examen final compostat per dues parts:

8.1. un test de 25 qüestions (cadascuna amb 5 opcions com a resposta) que abasta el conjunt de les lliçons del programa de l'assignatura (lliçons 1-11) (naturalment, la distribució de les qüestions i la seva correspondència amb les lliçons no és uniforme sinó que depèn de la importància de cada lliçó) i que es puntua segons el següent criteri: per aprovar aquesta part, cal assolir 12,5 punts tenint en compte que les respostes correctes = 1 punt; respostes errònies = -0,25 punts; respostes dobles = -0,25 punts i respostes en blanc = 0 punts.

8.2. un comentari de text que s'escull d'entre els prèviament estudiats a classe i que es valorarà segons els criteris que consten en el quadre aplicat en el sistema d'avaluació continuada titulat: "Avaluació: Comentaris de text - Escala graduada de mesura."

8.3. Per aprovar l'assignatura, cal aprovar les dues parts de l'examen.

Bibliography

1.MATERIALS FOR PRACTICAL CLASSES

1. The following table provides the students a bibliographic list of the texts that will be discussed in practical classes. This information will also be available in the professor's website in a document under the section, text comments Calendar in the following address: web.udl.es/usuarios/q7806898/Calendari_comentarios_fp.htm. This specific way to accomplish these materials is a matter of freedom and responsibility of each student: everyone can choose the way that they find more agile and convenient. In this sense, there can be collective solutions.

Història del Dret. Comentaris de text: repartiment per lliçons magistrals i dates		
Dates=Grups	Lliçó magistral	Comentaris de text
10/02/2016=GM+GM4 11/02/2016=GM1-3	1. [Història del Dret]	(01) D. 1,2,1 [Gai. XII Tab.]: (la funció de la Història del Dret) [=IGLESIA, Aquilino: <i>La creación del Derecho. Antología de textos</i> (Madrid: Marcial Pons, 1996), pàg. 7 (cita inicial).]
17/02/2016=GM+GM4 18/02/2016=GM1-3	2.1. [Drets preromans]	(02) Just. 44,4,1-14: Gàrgoris-Habis (les lleis dels turdetans) [=IGLESIA, Aquilino: <i>La creación del Derecho. Antología de textos</i> (Madrid: Marcial Pons, 1996), pàgs. 11-12 (text n. 1a).]
24/02/2016=GM+GM4 25/02/2016=GM1-3	2.3. [Romanització]	(03) Plin. Historia Naturalis, 3,3[4],30: ius latii (concessió als hispans) [=IGLESIA, Aquilino: <i>La creación del Derecho. Antología de textos</i> (Madrid: Marcial Pons, 1996), pàg. 17 (text n. 3a).]
		(04) Lex Irnitana, cap. 21: adquisició de la ciutadania romana [=IGLESIA, Aquilino: <i>La creación del Derecho. Antología de textos</i> (Madrid: Marcial Pons, 1996), pàgs. 17-18 (text n. 3b).]
		(05) Institutiones Gai (Gl. 1,96): ius latii [=IGLESIA, Aquilino: <i>La creación del Derecho. Antología de textos</i> (Madrid: Marcial Pons, 1996), pàg. 18 (text n. 3c).]
		(06) Constitutio Antoniniana de civitate [=IGLESIA, Aquilino: <i>La creación del Derecho. Antología de textos</i> (Madrid: Marcial Pons, 1996), pàg. 18 (text n. 3d).]
02/03/2016=GM+GM4 03/03/2016=GM1-3	3.3. [Dret romà: Dominat]	(07) CTh. 1,4,3 [Theo. et Valent. 426] [= BA. CTh. 1,4,1]: Llei de Cites [=IGLESIA, Aquilino: <i>La creación del Derecho. Antología de textos</i> (Madrid: Marcial Pons, 1996), pàgs. 40-42 (text n. 15b).]

Història del Dret. Comentaris de text: repartiment per lliçons magistrals i dates		
Dates=Grups	Lliçó magistral	Comentaris de text
09/03/2016=GM+GM4 10/03/2016=GM1-3	4.2. [Dret visigot]	(08) Breviari Alariciani: praescriptio, auctorias, subscriptio: la connexió visigòtica amb la tradició jurídica romana [=IGLESIA, Aquilino: <i>La creación del Derecho. Antología de textos</i> (Madrid: Marcial Pons, 1996), pàgs. 55-56 (text n. 19a).]
16/03/2016=GM+GM4 17/03/2016=GM1-3	4.2. [Dret visigot]	(09) Isidori Hispalensis: Sententiae, 3,47,1; 3,48,5; 3,48,7; 3,48,10-11: la legitimació eclesiàstica del poder del rei visigot [=IGLESIA, Aquilino: <i>La creación del Derecho. Antología de textos</i> (Madrid: Marcial Pons, 1996), pàgs. 58-59 (text n. 20c-d).]
13/04/2016=GM+GM4 14/04/2016=GM1-3	5.3. [Drets particulars: dret feudal]	(10) Usatges de Barcelona, 3; 69; 81: el naixement del dret feudal català [=IGLESIA, Aquilino: <i>La creación del Derecho. Antología de textos</i> (Madrid: Marcial Pons, 1996), pàgs. 70-71 (text n. 24c-d) i pàg. 145 (text n. 40a i c).]
20/04/2016=GM+GM4 28/04/2016=GM1-3	6.1. [Bolonya: renaixement jurídic]	(11) Odofred D. 1,1,6; Odofred C. Const. Omnem; Radulfus Niger, Moralia Regum, 19; Radulfus Niger, Moralia Regum, 10,16; Azzo D. 1,2,2,38; Odofred C. 1,2,Auth. Qui res; Odofred C. 2,21(22),9: el naixement de l'Escola de Bolonya (Irneri versus Pepo) [=IGLESIA, Aquilino: <i>La creación del Derecho. Antología de textos</i> (Madrid: Marcial Pons, 1996), pàgs. 98-100 (text n. 28d-j).]
27/04/2016=GM+GM4 05/05/2016=GM1-3	7.2. [Castella: Alfonso X]	(12) Las Partidas: pròleg: la principal font del dret castellà [=IGLESIA, Aquilino: <i>La creación del Derecho. Antología de textos</i> (Madrid: Marcial Pons, 1996), pàgs. 124-127 (text n. 35a).]
04/05/2016=GM+GM4 12/05/2016=GM1-3	8.2-3. [Catalunya: Jaume I-Pere II]	(13) Costums de Lleida; Costums de Tàrraga; 3 CYADC II 2,3,1 [Jaume I. Pragmàtica. 1243]; 3 CYADC III 1,8,1 [Jaume I. Constitució. 1251]; 3 CYADC I 1,15,1 [Pere II. Corts de Barcelona. 1283]: la interferència política en la Recepció del Dret comú a Catalunya solucionada pel naixement del pactisme [=IGLESIA, Aquilino: <i>La creación del Derecho. Antología de textos</i> (Madrid: Marcial Pons, 1996), pàgs. 145-148 (text n. 40d-h).]
18/05/2016=GM+GM4 19/05/2016=GM1-3	8.4. [Catalunya: Dret comú]	(143) 3era CYADC I 1,38,2 [Martí I. Corts de Barcelona. 1409]: la Recepció oficial del Dret comú a Catalunya [=IGLESIA, Aquilino: <i>La creación del Derecho. Antología de textos</i> (Madrid: Marcial Pons, 1996), pàg. 156 (text n. 40t).]

2. For carrying out the text commentaries, as already mentioned, there are some tips to be found on the Professor's website at the following address: http://web.udl.es/usuarios/q7806898/Indicacions_clases_practiques_fp.htm.

3. In section 8.3. *Supplementary bibliography* at the end of this chapter, includes a number of bibliographical references that serves as auxiliary or reference material for carrying out the text commentary.

2. BASIC BIBLIOGRAPHY

Below are only listed the text books that, regardless of their specific merits and flaws, provide a proper scientific view of the current state of our knowledge in the field of the history of law. All textbooks that have past their prime, due to its date of publication, or because an updated edition has come out, will not be used. Likewise, all textbooks that do not offer a complete explanation on the creation process of law in the Iberian Peninsula will not be used. We will make an exception with the work of Galo Sánchez, that, although not being a history of law textbook, does provide precise and concise information about the main sources of knowledge on mainland law, although we must keep in mind that it is outdated on certain matters. Any of these textbooks, with the exception of the work by Galo Sánchez,

offers an updated scientific view of the material that will be evaluated. As mentioned, the evaluation will be carried out based on the lectures of the curriculum. In general, all the topics treated in these lessons are reflected in most of the textbooks mentioned, although under different headings. It is possible that some of the sections are missing. In the event that the grading of the answers depends on the textbooks, the choice of textbook does not exempt the student from knowing the mentioned lectures.

History of Law textbooks

ESCUADERO, José Antonio, *Curso de Historia del Derecho. Fuentes e instituciones político-administrativas*; Madrid, 2003 (3 ed.), pp. XIII+985.

ESCUADERO, José Antonio, *Curs d'Història del Dret. Fonts i institucions politicoadministratives*; San Vicente del Raspeig, 2008, pp. 898.

[FONT I RIUS, Josep Maria], *Apuntes de Historia del Derecho Español. Parte general. La evolución general del Derecho Español*; Universitat de Barcelona, Barcelona, 1969, pp. 367.

GACTO FERNÁNDEZ, Enrique, ALEJANDRE GARCÍA, Juan Antonio et GARCÍA MARÍN, José María, *El derecho histórico de los pueblos de España (Temas para un curso de Historia del Derecho)*; Universidad Complutense, Madrid, 1982, pp. 764.

GARCÍA-GALLO, Alfonso, *Manual de Historia del Derecho Español. I. El origen y la evolución del Derecho. II. Metodología histórico-jurídica. Antología de fuentes del derecho español*; Madrid, 1984 (9 ed.), pp. LIX+998 i LXXXIX+1298.

IGLESIA FERREIRÓS, Aquilino, *La creación del Derecho. Una historia del Derecho español. Lecciones*; I-II, Editorial Gráficas Signo, Barcelona, 1987-1988, pp. 549 i 799.

IGLESIA FERREIRÓS, Aquilino, *La creación del Derecho. Una historia de la formación del derecho estatal español. Manual*; I-II, Editorial Gráficas Signo, Barcelona, 1992, pp. 447 i 507 (hi ha traducció catalana).

LALINDE ABADÍA, Jesús, *Iniciación histórica al Derecho Español. Selección de textos históricos por Sixto Sánchez-Lauro*; PPU, Barcelona, 1989 (4 ed.), pp. 670.

MONTAGUT ESTRAGUÉS, Tomàs de et MALUQUER DE MOTES I BERNET, Carlos J., *Història del Dret espanyol*; Edicions de la Universitat Oberta de Catalunya, Barcelona, 1997, pp. 271.

PÉREZ-PRENDES Y MUÑOZ DE ARRACÓ, José Manuel, *Cursos de Historia del Derecho Español. I. Parte general*; Universidad Complutense, Madrid, 1986 (2 ed.), pp. 950.

TOMÁS Y VALIENTE, Francisco, *Manual de Historia del Derecho Español*; Editorial Tecnos, Madrid, 1981 (3 ed.), pp. 630.

Heuristic textbooks

SÁNCHEZ, Galo, *Curso de Historia del Derecho Español. Introducción y fuentes*; Universidad de Valladolid, Valladolid, 1972 (10 ed.), pp. 198.

3. Additional bibliography

The bibliography only includes references aimed at auxiliary material for consultation or for text commentary; but two warnings must be kept in mind:

1. Exercise great caution in the works cited under epigraph III (Historical text commentary) because, although this advice on how to tackle the texts can be useful and successful, we must not forget that the legal specifics of our sources is of crucial importance in the subject and, therefore, we must consider the tips mentioned above with regards to this matter.

2. The literature included in Sections V (History of Spain) and VI (History of Catalonia) is not exhaustive nor does it collect the existing monographs on various aspects of the subject. It is restricted to the educational aspect of providing minimal guidance on these renowned and easy access works, which have addressed a thorough and comprehensive history of Spain (in each subsection of epigraph V there are the corresponding volumes for easier and faster identification and consultation). These may be useful in defining the historical context (economy, society, politics and culture) for discussing the texts and, therefore, it is not surprising that law does not play a large role. However, this need is perfectly covered by other history textbooks on basic law.

I. Historical atlas

KINDER, Hermann et HILGEMANN, Werner, *Atlas histórico mundial. I. De los orígenes a la Revolución Francesa*; Ediciones Istmo, Madrid, 1986 (13 ed.), pp. 311.

KINDER, Hermann et HILGEMANN, Werner, *Atlas histórico mundial. II. De la Revolución Francesa a nuestros días*; Ediciones Istmo, Madrid, 1978 (7 ed.), pp. 358.

MESTRE I CAMPI, Jesús et HURTADO, Víctor (dir.), *Atles d'Història de Catalunya*; Edicions 62, Barcelona, 1995, pp. XV+320.

ROIG OBIOL, Juan, *Atlas de Historia Universal y de España. I. Edades antigua y media*; Editorial Vicens-Vives, Barcelona, 1985 (3 ed.), pp. 98.

ROIG OBIOL, Juan, *Atlas de Historia Universal y de España. I. Edades moderna y contemporánea*; Editorial Vicens-Vives, Barcelona, 1980, pp. 213.

VICENS VIVES, Jaime, *Atlas de Historia Universal*; Editorial Teide, Barcelona, 1986 (20 ed.), pp. 40+77 láms.

II. Chronology

ARTOLA, Miguel (dir.), *Enciclopedia de Historia de España. VI. Cronología. Mapas. Estadísticas*; Alianza editorial, Madrid, 1993, pp. 1241.

CAPPELLI, A., *Cronologia, cronografia e calendario perpetuo. Dal principio del l'era cristiana ai nostri giorni. Tavole cronologico-sincrone e quadri sinottici per verificare le date storiche*; Editore Ulrico Hoepli, Milano, 1988 (6 ed.), pp. XV+606.

III. Historical text commentaries

ARTOLA, Miguel, *Textos fundamentales para la Historia*; Alianza editorial, Madrid, 1992 (10 ed.), pp. 638.

GARCÍA DE CORTÁZAR, José Ángel, *Nueva Historia de España en sus textos. Edad Media*; Pico Sacro, Santiago de Compostela, 1975, pp. 795.

GIRALT RAVENTÓS, E., ORTEGA CANADELL, Rosa et ROIG OBIOL, Juan, *Textos, mapas y cronología. Historia Moderna y Contemporánea*; Editorial Teide, Barcelona, 1979 (2 ed.), pp. VIII+528.

LARA PEINADO, Federico et RABANAL ALONSO, Manuel Abilio, *Comentario de textos históricos. Método y recopilación*; Cátedra, Madrid, 1997, pp. 341.

LÓPEZ CORDÓN, María Victoria et MARTÍNEZ CARRERAS, José Urbano, *Análisis y comentario de textos históricos. Edad Moderna y Contemporánea*; Alhambra, Madrid, 1978, pp. X+238.

MITRE FERNÁNDEZ, Emilio et LOZANO, A., *Análisis y comentario de textos históricos. Edad Antigua y Media*; Alhambra, Madrid, 1979, pp. X+408.

SALRACH, Josep Maria, *Entre Roma i el Renaixement: història i textos de l'Occident medieval*; Eumo, Vic, 2002, pp. 320.

UBIETO ARTETA, Agustín, *Cómo se comenta un texto histórico*; Anubar ediciones, Zaragoza, 1978 (2 ed.), pp. 312.

IV. Dictionaries and historical encyclopedias

ARTOLA, Miguel (dir.), *Enciclopedia de Historia de España*; Alianza editorial, Madrid, 1988-1993, 7 vols.

BLEIBERG, Germán (dir.), *Diccionario de Historia de España*; Alianza editorial, Madrid, 1981 (2 ed.), 3 vols.

BOYD, Katharine (dir.), *Diccionari d'Història Universal Chambers. Direcció de la versió catalana d'Emili López i Tossas i Jesús Mestre i Campi*; Edicions 62, Barcelona, 1995, pp. 1160.

COOK, Chris, *Diccionario de términos históricos. Traducción y adaptación de Fernando Santos Fontenla*; Alianza editorial, Madrid, 1993, pp. 523.

LANGER, William L. (dir.), *Enciclopedia de Historia Universal. Versión española de Javier Faci Lacasta*; Alianza editorial, Madrid, 1980, 2 vols.

MESTREI CAMPI, Jesús (dir.), *Diccionari d'Història de Catalunya*; Edicions 62, Barcelona, 1992, pp. XXVIII+1147.

V. History of Spain

V.1. General

ARTOLA, Miguel (dir.), *Historia de España. Alfaguara*; Alianza editorial-Alfaguara, Madrid, 1973, 7 vols. (= ARTOLA).

MENÉNDEZ-PIDAL, Ramón (dir.), *Historia de España*; Editorial Espasa-Calpe, Madrid, 1960, 49 vols. (= MENÉNDEZ).

TUÑÓN DE LARA, Manuel (dir.), *Historia de España*; Editorial Labor, Barcelona, 1980, 10 vols. (= TUÑÓN).

VICENS VIVES, Jaime (dir.), *Historia social y económica de España y América*; Editorial Vicens-Vives, Barcelona, 1979, 5 vols.

VILAR, Pierre, *Historia de España*; Editorial Crítica, Barcelona, 1989 (27 ed.), pp. 180 (hi ha traducció catalana).

V.2. Ancient History

ALMAGRO, Martín et GARCÍA Y BELLIDO, Antonio, *España protohistórica. 2. La España de las invasiones célticas y el mundo de las colonizaciones*; Editorial Espasa-Calpe, Madrid, 1975 (3 ed.), pp. 719 (= vol. I, 2 de MENÉNDEZ).

BOSCH GIMPERA, Pedro et alii, *España romana (218 a. de J.C.-414 de J.C.)*; Editorial Espasa-Calpe, Madrid, 1962 (3 ed.), pp. XL+866 (= vol. II de MENÉNDEZ).

CABO, Ángel et VIGIL, Marcelo, *Condicionamientos geográficos. Edad antigua*; Alianza editorial-Alfaguara, Madrid, 1980 (6 ed.), pp. 470 (= vol. I de ARTOLA).

GARCÍAMORENO, Luis A., *Historia de España visigoda*; Cátedra, Madrid, 1989, pp. 390.

HERNÁNDEZ-PACHECO, Eduardo *et alii*, *España prehistórica*; Editorial Espasa-Calpe, Madrid, 1975 (4 ed.), pp. CIII+896 (= vol. I.1 de MENÉNDEZ).

KING, P.D., *Derecho y sociedad en el reino visigodo*; Alianza editorial, Madrid, 1981, pp. 308.

MALUQUER DE MOTES, Juan *et alii*, *España primitiva. 3. La Historia prerromana*; Editorial Espasa-Calpe, Madrid, 1989 (5 ed.), pp. 849 (= vol. I.3 de MENÉNDEZ).

ORLANDIS, José, *Historia de España: la España visigótica*; Editorial Gredos, Madrid, 1977, pp. 331.

SAYASABENGOCHEA, Juan José *et* GARCÍA MORENO, Luis A., *Romanismo y germanismo. El despertar de los pueblos hispánicos (siglos IV-X)*; Editorial Labor, Barcelona, 1987, pp. 552 (= vol. II de TUÑÓN).

THOMPSON, E. A., *Los godos en España*; Alianza editorial, Madrid, 1971, pp. 447.

TORRESLÓPEZ, Manuel, *España visigoda (414-711 de J.C.)*; Editorial Espasa-Calpe, Madrid, 1963 (2 ed.), pp. LV+881 (= vol. III de MENÉNDEZ).

TUÑÓN DE LARA, Manuel, TARRADELL, Miquel *et* MANGAS, Julio, *Introducción. Primeras culturas e Hispania romana*; Editorial Labor, Barcelona, 1980 (2 ed.), pp. 479 (= vol. I de TUÑÓN).

V.3. Middle Ages

DUFOURCQ, Charles-E. *et* GAUTIER-DALCHÉ, Jean, *Historia económica y social de la España cristiana en la Edad Media*; Ediciones El Albir, Barcelona, 1983, pp. 456.

GARCÍA DE CORTÁZAR, José Ángel, *La época medieval*; Alianza editorial-Alfaguara, Madrid, 1988, pp. 426 (= vol. II de ARTOLA).

MACKAY, Angus, *La España de la Edad Media. Desde la frontera hasta el Imperio (1000-1500)*; Ediciones Cátedra, Madrid, 1980, pp. 250.

MARTÍN, José Luis, *La Península en la Edad Media*; Editorial Teide, Barcelona, 1980 (2 ed.), pp. 967.

PÉREZ DE URBEL, Justo *et* ARCO Y GARAY, Ricardo del, *España cristiana: comienzo de la reconquista (711-1038)*; Editorial Espasa-Calpe, Madrid, 1964 (2 ed.), pp. XLVII+603 (= vol. VI de MENÉNDEZ).

RIUY RIU, Manuel *et alii*, *España cristiana de los siglos VIII al XI. 2. Los núcleos pirenaicos (718-1035): Navarra, Aragón, Cataluña*; Editorial Espasa-Calpe, Madrid, 1980, pp. 908 (= vol. VII, 2 de MENÉNDEZ).

SÁNCHEZALBORNOZ, Claudio, *España cristiana de los siglos VIII al XI. 1. El reino astur-leonés. Sociedad, economía, gobierno, cultura y vida (722 a 1037)*; Editorial Espasa-Calpe, Madrid, 1980, pp. XXXIX+852 (= vol. VII, 1 de MENÉNDEZ).

SAYASABENGOCHEA, Juan José *et* GARCÍA MORENO, Luis A., *Romanismo y germanismo. El despertar de los pueblos hispánicos (siglos IV-X)*; Editorial Labor, Barcelona, 1987, pp. 552 (= vol. II de TUÑÓN).

SUÁREZFERNÁNDEZ, Luis *et* REGLÁ CAMPISTOL, Juan, *España cristiana. Crisis de la Reconquista. Luchas civiles: Pedro I, Enrique II, ...*; Editorial Espasa-Calpe, Madrid, 1966, pp. CCIII+658 (= vol. XIV de MENÉNDEZ).

SUÁREZFERNÁNDEZ, Luis, CANELLAS LÓPEZ, Ángel *et* VICENS VIVES, Jaime, *Los Trastámaras de Castilla y Aragón en el siglo XV: Juan II y Enrique IV de Castilla, ...*; Editorial Espasa-Calpe, Madrid, 1964, pp. CLXIV+861 (= vol. XV de MENÉNDEZ).

VALDEÓN, Julio, SALRACH, Josep Maria *et* ZABALO, Javier, *Feudalismo y consolidación de los pueblos hispánicos (siglos XI-XV)*; Editorial Labor, Barcelona, 1980 (2 ed.), pp. 475 (= vol. IV de TUÑÓN).

V.4. Early Modern Period

ANESÁLVAREZ, Gonzalo, *El Antiguo Régimen: los Borbones*; Alianza editorial-Alfaguara, Madrid, 1979 (4 ed.), pp. 513 (= vol. IVd'ARTOLA).

DOMÍNGUEZORTIZ, Antonio, *El Antiguo Régimen: los Reyes Católicos y los Austrias*; Alianza editorial-Alfaguara, Madrid, 1986 (5 ed.), pp. 492 (= vol. III d'ARTOLA).

ELLIOTT, John H., *La España imperial, 1469-1716*; Editorial Vicens-Vives, Barcelona, 1982 (7 ed.), pp. 454.

FERNÁNDEZ ÁLVAREZ, Manuel, *La España del Emperador Carlos V (1500-1558) (1517-1556)*; Editorial Espasa-Calpe, Madrid, 1990 (5 ed.), pp. LXXII+999 (= vol. XVIII de MENÉNDEZ).

FERNÁNDEZ DE PINEDO, Emiliano, GIL NOVALES, Alberto etDEROZIER, Albert, *Centralismo, Ilustración y agonía del Antiguo Régimen (1715-1833)*; Editorial Labor, Barcelona, 1981 (2 ed.), pp. 488 (= vol. VII de TUÑÓN).

FERNÁNDEZ Y FERNÁNDEZ DE RETANA, Luis, *España en tiempos de Felipe II (1556-1598). El hombre y la política*; Editorial Espasa-Calpe, Madrid, 1992 (6 ed.), pp. XLIV+819 (= vol. XIX, 1 de MENÉNDEZ).

FERNÁNDEZ Y FERNÁNDEZ DE RETANA, Luis, *España en tiempos de Felipe II (1556-1598). La política interior y los problemas internacionales*; Editorial Espasa-Calpe, Madrid, 1993 (6 ed.), pp. 907 (= vol. XIX, 2 de MENÉNDEZ).

LEFLEM, Jean Paul, PÉREZ, J., PELORSON, J.M., LÓPEZ PIÑERO, J.M. etFAYARD, J., *La frustración de un Imperio (1476-1714)*; Editorial Labor, Barcelona, 1987, pp. 508 (= vol. V de TUÑÓN).

PÉREZ BUSTAMANTE, Ciriaco, *La España de Felipe III*; Editorial Espasa-Calpe, Madrid, 1979, pp. LXXXVI+574 (= vol. XXIV de MENÉNDEZ).

SUÁREZ FERNÁNDEZ, Luis etCARRIAZO ARROQUIA, Juan de Mata, *La España de los Reyes Católicos (1474-1516)*; Editorial Espasa-Calpe, Madrid, 1989-1990 (4 ed.), pp. CXVI+929 i 804 (= vol. XVII.1-2 de MENÉNDEZ).

V.5. Modern Age

ARTOLA, Miguel, *La burguesía revolucionaria (1808-1874)*; Alianza editorial-Alfaguara, Madrid, 1990 (7 ed.), pp. 433 (= vol. Vd'ARTOLA).

ARTOLAGALLEGRO, Miguel, *La España de Fernando VII*; Editorial Espasa-Calpe, Madrid, 1989 (4 ed.), pp. XXXVI+999 (= vol. XXXII de MENÉNDEZ).

BIESCAS, José Antonio et TUÑÓN DE LARA, Manuel, *España bajo la dictadura franquista (1939-1975)*; Editorial Labor, Barcelona, 1982 (2 ed.), pp. 605 (= vol. X de TUÑÓN).

CARR, Raymond, *España (1808-1975)*; Ariel, Barcelona, 1988 (4 ed.), pp. 826.

MALERBE, Pierre, MAINER, J.C., TUÑÓN DE LARA, Manuel etGARCÍA-NIETO, M.C., *Lacrisis del estado: dictadura, república, guerra (1923-1939)*; Editorial Labor, Barcelona, 1981, pp. 712 (= vol. IX de TUÑÓN).

MARTÍNEZ CUADRADO, Miguel, *Laburguesía conservadora (1874-1931)*; Alianza editorial-Alfaguara, Madrid, 1981 (7 ed.), pp. 613 (= vol. VI d'ARTOLA).

TAMAMES, Ramón, *La República. La era de Franco (1931-1970)*; Alianza editorial-Alfaguara, Madrid, 1981 (9 ed.), pp. 623 (= vol. VII de ARTOLA).

TORTELLA CASARES, Gabriel, MARTÍ, Casimir, JOVER ZAMORA, José María, GARCÍA DELGADO, J.L. et RUIZ, D., *Revolución burguesa, oligarquía y constitucionalismo (1834-1923)*; Editorial Labor, Barcelona, 1985 (2 ed.), pp. 574 (= vol. VIII de TUÑÓN).

VI. History of Catalonia

- ALBAREDA SALVADÓ, Joaquim *et* GIFRÉ RIBAS, Pere, *Història de la Catalunya moderna*; EdiUoc-Pòrtic, Barcelona, 1999, pp. 206.
- ARDIT, Manuel, BALCELLS, Albert *et* SALES, Núria, *Història dels Països Catalans. Coordinada per Albert Balcells. III. De 1714 a 1975*; Edhasa, Barcelona, 1980 (2 ed.), pp. VIII+855.
- AVENTÍN, Mercè *et* SALRACH, Josep Maria, *Història medieval de Catalunya*; EdiUoc-Pòrtic, Barcelona, 1997, pp. 187.
- BATLLE, Carme, *Història de Catalunya. Dirigida per Pierre Vilar. III. L'expansió baix medieval (segles XIII-XV)*; Edicions 62, Barcelona, 1988, pp. 498.
- BISSON, Thomas N., *Història de la Corona d'Aragó a l'Edat Mitjana. Traducció catalana de Mariona Vilalta*; Editorial Crítica, Barcelona, 1988, pp. 257.
- FONTANA, Josep, *Història de Catalunya. Dirigida per Pierre Vilar. V. La fi de l'Antic Règim i la industrialització (1787-1868)*; Edicions 62, Barcelona, 1988, pp. 506.
- MALUQUER DE MOTES, Joan *et* RAURET, Anna M., *Història de Catalunya. Dirigida per Pierre Vilar. I. Prehistòria i Edat antiga (fins al segle III)*; Edicions 62, Barcelona, 1987, pp. 494.
- NADAL I FARRERAS, Joaquim *et* WOLFF, Philippe, *Història de Catalunya*; Editorial Oikos-tau, Barcelona, 1983, pp. 582.
- RIQUER; Borja de *et* CULLA, Joan B., *Història de Catalunya. Dirigida per Pierre Vilar. VII. El franquisme i la transició democràtica (1939-1988)*; Edicions 62, Barcelona, 1989, pp. 477.
- SALES, Núria, *Història de Catalunya. Dirigida per Pierre Vilar. IV. Els segles de la decadència (segles XVI-XVIII)*; Edicions 62, Barcelona, 1989, pp. 514.
- SALRACH, Josep Maria (dir.), *Història de Catalunya*; Editorial Salvat, Barcelona, 1978-1980, 6 vols.
- SALRACH, Josep Maria *et* DURAN, Eulàlia, *Història dels Països Catalans. Coordinada per Albert Balcells. I-II. Dels orígens a 1714*; Edhasa, Barcelona, 1982 (2 ed.), pp. IX+VII+1264.
- SALRACH, Josep Maria, *Història de Catalunya. Dirigida per Pierre Vilar. II. El procés de feudalització (segles III-XII)*; Edicions 62, Barcelona, 1987, pp. 485.
- TERMES, Josep, *Història de Catalunya. Dirigida per Pierre Vilar. VI. De la Revolució de Setembre a la fi de la Guerra Civil (1868-1939)*; Edicions 62, Barcelona, 1987, pp. 455.